

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ФІНАНСІВ ТА ОБЛІКУ**

Кафедра фінансів ім. С.І. Юрія

Навчально-методичні матеріали

для вивчення дисципліни «Місцеві фінанси»
здобувачами вищої освіти
на першому (бакалаврському) рівні
спеціальності 072
«Фінанси, банківська справа та страхування»

ТЕРНОПІЛЬ – ЗУНУ – 2022

Навчально-методичні матеріали для вивчення дисципліни «Місцеві фінанси» здобувачами вищої освіти на першому (бакалаврському) рівні спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» Тернопіль: ЗУНУ, 2022. 22 с.

Укладач:

Кириленко Ольга Павлівна, д. е. н., професор, завідувач кафедри фінансів ім. С. І. Юрія Західноукраїнського національного університету.

Відповідальна за випуск: **Кириленко Ольга Павлівна**, д. е. н., професор, завідувач кафедри фінансів ім. С. І. Юрія Західноукраїнського національного університету.

Рецензенти:

Горин В. П., д. е. н., доцент, професор кафедри фінансів ім. С. І. Юрія Західноукраїнського національного університету.

Кучер Н. П., начальник фінансового управління Тернопільської міської ради.

Навчально-методичні матеріали розглянуто і рекомендовано до друку: кафедрою фінансів ім. С. І. Юрія Західноукраїнського національного університету, протокол № 7 від 8 грудня 2021 р.

© Кириленко О. П., 2022

© ЗУНУ, 2022

ЗМІСТ

	стор.
Опис дисципліни	4
Програма навчальної дисципліни	8
Комплексне практичне індивідуальне завдання	10
Самостійна робота студентів	12
Тренінг з дисципліни	13
Питання для підготовки до екзамену	14
Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання	17
Критерії, форми поточного та підсумкового контролю	17
Шкала оцінювання	18
Рекомендована література	19

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ «МІСЦЕВІ ФІНАНСИ»

Дисципліна “Місцеві фінанси”	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 5	Галузь знань – 07 “Управління та адміністрування”	Блок обов'язкових дисциплін. Цикл професійної підготовки. Мова навчання - українська
Кількість залікових модулів - 4	Спеціальність – 072 “Фінанси, банківська справа та страхування”	Рік підготовки: <i>Денна – четвертий</i> <i>Заочна – четвертий</i> Семестр: <i>Денна – восьмий</i> <i>Заочна – сьомий,</i> <i>восьмий</i>
Кількість змістових модулів – 2	Ступінь вищої освіти – бакалавр	Лекції: <i>Денна – 48</i> <i>Заочна – 4</i> Практичні заняття: <i>Денна – 48</i> <i>Заочна – 2</i>
Загальна кількість годин – 150 год.		Самостійна робота: <i>Денна –</i> <i>Заочна – 132</i> Індивідуальна робота: <i>Денна –</i> <i>Заочна – -</i>
Тижневих годин – з них аудиторних –		Вид підсумкового контролю – екзамен

Мета дисципліни – ґрунтовне засвоєння студентами знань про сутність та роль місцевих фінансів у економічному і соціальному розвитку адміністративно-територіальних утворень. Вивчення дисципліни сприятиме формуванню навиків у сфері управління місцевими фінансами і фінансами комунального сектора, бюджетного планування на рівні місцевих бюджетів, виконання місцевих бюджетів за доходами і видатками, контролю за бюджетними коштами на місцевому рівні.

Завдання дисципліни:

- вивчення суті місцевих фінансів, їх складу і місця у фінансовій системі держави;
- ознайомлення з державною регіональною політикою, її змістом, цілями та впливом на розвиток місцевого самоврядування;
- вивчення сутності децентралізація влади та її впливі на місцеві фінанси;
- з'ясування специфіки фінансової політики органів місцевого самоврядування;
- вивчення складу фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування;
- ознайомлення з практикою формування доходів місцевих бюджетів;
- з'ясування ролі місцевих податків і зборів в доходах місцевих бюджетів;
- ознайомлення з роллю міжбюджетних трансфертів у фінансовому забезпеченні органів місцевого самоврядування;
- вивчення системи видатків місцевих бюджетів;
- ознайомлення з організацією бюджетного процесу на місцевому рівні;
- вивчення порядку складання проекту місцевого бюджету;
- ознайомлення з формами участі громадян у бюджетному процесі;
- ознайомлення з порядком формування і реалізації бюджетів участі;
- з'ясування основ складання бюджету для громадян;
- вивчення сутності бюджетної прозорості;
- ознайомлення з практикою здійснення місцевих запозичень;
- з'ясування особливостей фінансового забезпечення підприємств комунальної власності;
- вивчення організації фінансового контролю на місцевому рівні;
- з'ясування сутності корупції та корупційних ризиків в управлінні місцевими фінансами;
- ознайомлення з міжнародними стандартами організації місцевих фінансів та з досвідом організації місцевих фінансів у зарубіжних країнах.

Найменування та опис компетентностей, формування яких забезпечує вивчення дисципліни:

загальні компетентності:

- здатність до проведення досліджень на відповідному рівні;
- здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;
- здатність бути критичним і самокритичним;
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;
- здатність працювати у команді і автономно.

спеціальні компетентності:

- здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у тому числі бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування);

- здатність застосовувати сучасне інформаційне та програмне забезпечення для отримання та обробки даних у сфері фінансів, банківської справи та страхування;
- здатність складати та аналізувати фінансову звітність;
- здатність виконувати контрольні функції у сфері фінансів, банківської справи та страхування;
- здатність визначати, обґрунтовувати та брати відповідальність за професійні рішення;
- здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку;
- розуміння особливостей формування і реалізації бюджетної політики та здатність використовувати набуті знання для обґрунтування управлінських рішень щодо удосконалення механізму її реалізації;
- здатність використовувати сучасні технології бюджетування у бюджетному процесі на державному і локальному рівнях та виявляти бюджетні ризики;
- володіння технологіями, методами та інструментами управління бюджетними ресурсами;
- здатність оцінювати фінансову спроможність територіальних громад;
- здатність використовувати теоретичний і методичний інструментарій для виявлення фіскальних дисбалансів та здійснення бюджетного регулювання.

Передумови для вивчення дисципліни

Вивчення дисципліни «Місцеві фінанси» базується на знаннях, отриманих при вивченні таких дисциплін, як «Мікроекономіка», «Макроекономіка», «Фінанси», «Бюджетна система», «Податкова система», «Фінансовий ринок».

Програмні результати навчання

За результатами вивчення дисципліни «Місцеві фінанси» студент повинен:

- знати та розуміти економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, які існують між процесами та явищами на різних рівнях економічних систем;
- знати і розуміти теоретичні основи та принципи фінансової науки, особливості функціонування фінансових систем;
- визначати особливості функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури;
- знати механізм функціонування місцевих фінансів;
- володіти методичним інструментарієм діагностики стану місцевих фінансів суб'єктів господарювання комунальної форми власності;
- розуміти принципи, методи та інструменти державного та ринкового регулювання діяльності в сфері місцевих фінансів;
- застосовувати спеціалізовані інформаційні системи, сучасні фінансові технології та програмні продукти;

- формувати і аналізувати фінансову звітність та правильно інтерпретувати отриману інформацію;

- ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан фінансових систем;

- володіти методичним інструментарієм здійснення контрольних функцій у сфері місцевих фінансів;

- використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у фінансовій сфері діяльності;

- володіти загальнонауковими та спеціальними методами дослідження фінансових процесів;

- вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик фінансових систем, а також особливостей поведінки їх суб'єктів;

- застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати;

- демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні;

- виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань;

- виконувати функціональні обов'язки в групі, пропонувати обґрунтовані фінансові рішення;

- розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави;

- застосовувати набуті теоретичні знання управління місцевими фінансами для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «МІСЦЕВІ ФІНАНСИ»
Структура залікового кредиту

Денна форма навчання

	Кількість годин		
	Лекції	Практичні заняття	СРС
Змістовий модуль 1			
Тема 1. Місцеві фінанси, їх сутність, склад і місце у фінансовій системі держави	2	2	2
Тема 2: Державна регіональна політика: зміст, цілі та роль у розвитку місцевого самоврядування	2	2	2
Тема 3: Децентралізація влади в Україні та її вплив на місцеві фінанси	2	2	2
Тема 4. Фінансова політика органів місцевого самоврядування	2	2	2
Тема 5. Фінансові ресурси органів місцевого самоврядування	2	2	2
Тема 6. Формування доходів місцевих бюджетів	2	2	2
Тема 7. Місцеві податки і збори в доходах місцевих бюджетів	2	2	2
Тема 8. Міжбюджетні трансферти у фінансовому забезпеченні органів місцевого самоврядування	4	4	2
Тема 9. Система видатків місцевих бюджетів	2	2	2
Тема 10. Бюджетний процес на місцевому рівні	2	2	2
Змістовий модуль 2			
Тема 11: Складання проекту місцевого бюджету	2	2	2
Тема 12: Форми участі громадян у бюджетному процесі	2	2	2
Тема 13: Формування і реалізація бюджетів участі	2	2	2
Тема 14. Основи складання бюджету для громадян	2	2	2
Тема 15. Бюджетна прозорість: суть, значення та шляхи підвищення	2	2	2
Тема 16. Місцеві запозичення в Україні	2	2	2
Тема 17. Фінансове забезпечення підприємств комунальної власності	4	4	4
Тема 18. Фінансовий контроль на місцевому рівні	2	2	2
Тема 19. Корупційні ризики в управлінні місцевими фінансами	2	2	2
Тема 20. Міжнародні стандарти організації місцевих фінансів. Місцеві фінанси зарубіжних країн	6	6	4
Разом	48	48	44

Заочна форма навчання

	Кількість годин		
	Лекції	Практичні заняття	СРС
Змістовий модуль 1			
Тема 1. Місцеві фінанси, їх сутність, склад і місце у фінансовій системі держави	2	1	6
Тема 2: Державна регіональна політика: зміст, цілі та роль у розвитку місцевого самоврядування			6
Тема 3: Децентралізація влади в Україні та її вплив на місцеві фінанси			8
Тема 4. Фінансова політика органів місцевого самоврядування			8
Тема 5. Фінансові ресурси органів місцевого самоврядування	2	1	8
Тема 6. Формування доходів місцевих бюджетів			8
Тема 7. Місцеві податки і збори в доходах місцевих бюджетів			6
Тема 8. Міжбюджетні трансферти у фінансовому забезпеченні органів місцевого самоврядування			8
Тема 9. Система видатків місцевих бюджетів			8
Тема 10. Бюджетний процес на місцевому рівні			8
Змістовий модуль 2			
Тема 11: Складання проекту місцевого бюджету			6
Тема 12: Форми участі громадян у бюджетному процесі			6
Тема 13: Формування і реалізація бюджетів участі			6
Тема 14. Основи складання бюджету для громадян			6
Тема 15. Бюджетна прозорість: суть, значення та шляхи підвищення			8
Тема 16. Місцеві запозичення в Україні			6
Тема 17. Фінансове забезпечення підприємств комунальної власності			8
Тема 18. Фінансовий контроль на місцевому рівні			8
Тема 19. Корупційні ризики в управлінні місцевими фінансами			8
Тема 20. Міжнародні стандарти організації місцевих фінансів. Місцеві фінанси зарубіжних країн			8
Разом	4	2	144

ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Індивідуальна робота передбачає виконання студентами комплексного практичного індивідуального завдання (КПЗ). КПЗ по дисципліні «Місцеві фінанси» включає: виконання завдання практичного спрямування (завдання №1) підготовку інфографіки для формування Бюджету для громадян на прикладі конкретної територіальної громади (завдання №2); складання кросворду (завдання №3), розв'язок задачі (завдання №4).

КОМПЛЕКСНЕ ПРАКТИЧНЕ ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

Завдання 1 (10 балів)

На основі вивчення регіональних та місцевих стратегічних планів соціально-економічного розвитку, а також аналізу даних щодо динаміки доходів і видатків бюджету територіальної громади, в якій Ви проживаєте, назвіть найважливіші пріоритети місцевої фінансової політики (до 10 пунктів) і проблеми, які потребують вирішення органами місцевого самоврядування (до 10 пунктів).

Завдання 2 (10 балів)

За даними про планові та фактичні показники виконання бюджету конкретної територіальної громади складіть інфографіку для формування Бюджету для громадян.

Завдання 3 (10 балів)

Основні типи задач

Задача 1

Приватне підприємство «А» організовує та проводить діяльність із забезпечення паркування транспортних засобів на майданчиках для платного паркування. Площі земельних ділянок на території м. Тернопіль, відведені для цієї мети, становлять 1400 кв. м. (у т.ч. площа під місцями для безоплатного паркування інвалідів – 110 кв. м) та 2150 кв. м. (у т.ч. площа під місцями для безоплатного паркування інвалідів – 125 кв. м)

Визначити суму збору за місця для паркування транспортних засобів, що підлягає до сплати у першому кварталі 2021 року (кількість днів провадження діяльності ПП «А» у I кварталі – 90 день), якщо міською радою встановлено ставку даного платежу в розмірі 0,07% від мінімальної заробітної плати.

Вказати до складової якого бюджету зараховується цей збір.

Задача 2

Враховуючи наведені дані, обґрунтувати: чи отримає обласний бюджет базову дотацію, чи відбудеться передача реверсної дотації до державного бюджету та у якому обсязі ?

Вихідні дані:

- населення області – 1041,3 тис. осіб (населення загалом по Україні – 40204,2 тис. осіб);
- надходження податку на доходи фізичних осіб, сплаченого платниками зареєстрованими на території області – 887926,1 тис. грн. (надходження податку на доходи фізичних осіб до бюджетної системи України – 53924391 тис. грн.);
- надходження податку на прибуток підприємств приватного сектору економіки, сплаченого платниками зареєстрованими на території області – 246704,8 тис. грн. (надходження податку на прибуток підприємств приватного сектору економіки до бюджетної системи України – 27671509,9 тис. грн.).

Задача 3

У власності громадянина А. Сергієнка перебувають наступні об'єкти нерухомості: квартира (загальна площа – 180 кв м, житлова площа – 140 кв м); гараж (площа – 20 кв м); дачний будинок (загальна площа – 96 кв м, житлова площа – 70 кв м); земельна ділянка (площа – 0,3 га). Станом на 1 січня 2020 р. міська рада встановила максимальний розмір ставки податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки. Мінімальна заробітна плата у вказаний період дорівнює 4723 грн.

Визначити розмір податкового зобов'язання і термін сплати А. Сергієнком податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки.

Задача 4

Житловий будинок загальною площею 300 кв (з яких 225 кв м – житлова площа) перебуває у спільній частковій власності чотирьох осіб. Кожен з таких власників володіє рівною часткою об'єкта житлової нерухомості. На 2020 р. сільська рада встановила ставку податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, в розмірі 1% мінімальної заробітної плати. Мінімальна заробітна плата у вказаний період дорівнює 4723 грн.

Визначити податкові зобов'язання зі сплати податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, для кожного з таких осіб. Крім того, встановити суму даного платежу в разі, якщо об'єкт житлової нерухомості перебував би у спільній сумісній власності, але не поділений в натурі.

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

№ п/п	Тематика	К-сть годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Історичні аспекти становлення місцевих фінансів в Україні	2	6
2.	Особливості державної регіональної політики в країнах ЄС	2	6
3.	Зарубіжний досвід децентралізації влади	2	8
4.	Секторальні реформи та завдання фінансової політики на місцевому рівні.	2	6
5.	Моніторинг та проблеми місцевих запозичень в Україні.	2	6
6.	Аналіз доходів місцевих бюджетів (на прикладі конкретного місцевого бюджету).	2	6
7.	Історія місцевого оподаткування у світі та Україні.	2	6
8.	Бюджетний федералізм, його суть та вплив на організацію місцевих фінансів.	2	8
9.	Соціальна спрямованість місцевих бюджетів (на прикладі конкретного місцевого бюджету).	2	6
10.	Проблеми розмежування доходів і видатків між рівнями бюджетної системи і видами місцевих бюджетів.	2	8
11.	Бюджет розвитку місцевих бюджетів та проблеми його функціонування.	2	6
12.	Організація бюджетних слухань (на прикладі конкретного населеного пункту).	2	6
13.	Моніторинг процесу формування і реалізації бюджету участі (на прикладі конкретного місцевого бюджету).	2	6
14.	Оцінка доступності інформації у бюджетах для громадян (на прикладі конкретного населеного пункту).	2	6
15.	Моніторинг бюджетної прозорості міст України.	2	6
16.	Історичні аспекти розвитку місцевих запозичень в Україні.	2	6
17.	Шляхи вирішення проблем розвитку місцевого господарства в умовах бюджетної децентралізації	4	12
18.	Методи і інструменти фінансового контролю органів місцевого самоврядування.	2	6
19.	Розвиток форми громадського контролю місцевих фінансів.	2	8
20.	Формування нормативної бази транспарентності публічних фінансів на міжнародному рівні.	2	8
21.	Місцеві бюджети, місцеве оподаткування та муніципальні позики в зарубіжних країнах.	2	8
	Разом	44	144

ТРЕНІНГ ПО ДИСЦИПЛІНІ

Мета тренінгу з дисципліни «Місцеві фінанси» - формування у студентів навиків у сфері управління місцевими фінансами і фінансами комунального сектора, бюджетного планування на рівні місцевих бюджетів, виконання місцевих бюджетів за доходами і видатками, контролю за бюджетними коштами на місцевому рівні, застосуванні форм громадської участі у бюджетному процесі та забезпеченні його прозорості. Успішне проходження тренінгу сприяє посиленню практичної спрямованості у підготовці фахівців за ступенем «бакалавр».

Проведення тренінгу дозволяє забезпечити засвоєння теоретичних знань, отриманих в процесі навчання; виробити у студентів навички роботи з формами фінансової звітності та їх аналізу; з документами, які використовуються у бюджетному процесі на місцевому рівні; інтегрувати теоретичні знання і практичні навички у єдиний комплекс відповідно до потреб сучасного ринку праці.

Порядок проведення тренінгу

Студенти ознайомлюються з тематикою та правилами проведення тренінгових занять. Практична частина тренінгу проходить у сформованих групах студентів в кількості 3-5 осіб з певних проблемних питань. За результатами тренінгу проводиться підведення підсумків виконання завдань в групах, обмін думками з питань, які виносилися на розгляд.

Тематика тренінгу

На основі звітності про виконання місцевих бюджетів студентам необхідно:

- проаналізувати динаміку та структуру доходів загального та спеціального фондів місцевого бюджету;
- проаналізувати динаміку та структуру видатків загального та спеціального фондів місцевого бюджету;
- виявити причини невиконання запланованих показників місцевого бюджету;
- проаналізувати стан виконання програм, які реалізуються з місцевого бюджету;
- проаналізувати рішення органу місцевого самоврядування щодо проекту бюджету, місцевих податків і зборів на предмет відповідності чинному законодавству.

На основі фінансової звітності підприємства місцевого господарства оцінити його фінансовий стан та виявити основні ризики.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Формування інституту місцевого самоврядування і місцеві фінанси.
2. Основи теорії місцевих фінансів.
3. Функції та роль місцевих фінансів.
4. Принципи організації місцевих фінансів та склад місцевих фінансових інститутів.
5. Нормативно-правове регулювання місцевих фінансів.
6. Зміст, мета, принципи, об'єкти та суб'єкти державної регіональної політики України.
7. Вплив державної регіональної політики на місцеві фінанси.
8. Напрямки регіональної політики України на період до 2027 року.
9. Фінансове забезпечення державної регіональної політики.
10. Моніторинг реалізації державної регіональної політики.
11. Реформа адміністративно-територіального устрою та місцевого самоврядування в Україні та її цілі.
12. Зміст і складові бюджетної децентралізації.
13. Етапи формування фінансово спроможних громад.
14. Методика формування фінансово спроможних громад.
15. Фінансові аспекти об'єднання територіальних громад в Україні.
16. Концептуалізація фінансової політики органів місцевого самоврядування.
17. Види фінансової політики на місцевому рівні та їх характеристика.
18. Механізм вироблення фінансової політики на місцевому рівні.
19. Інструменти реалізації фінансової політики органів місцевого самоврядування.
20. Фінансова стратегія і фінансова тактика органів місцевого самоврядування.
21. Склад фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування.
22. Місцеві бюджети як основа фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування.
23. Нормативно-правова база функціонування місцевих бюджетів.
24. Вплив реформи місцевого самоврядування на місцеві бюджети України.
25. Місцеве господарство та його роль у формуванні фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування.
26. Сутність та соціально-економічне значення доходів місцевих бюджетів.
27. Характеристика доходів місцевих бюджетів.
28. Нормативи зарахування доходів до місцевих бюджетів різних видів.
29. Склад доходів загального та спеціального фондів місцевих бюджетів.
30. Шляхи зміцнення дохідної бази місцевих бюджетів України.
31. Історія місцевого оподаткування у світі та в Україні.
32. Трактатування сутності місцевих податків і зборів.
33. Теоретичні основи класифікації місцевих податків і зборів.
34. Характеристика місцевих податків і зборів та практика їх справляння в Україні.
35. Шляхи підвищення фіскального значення місцевих податків і зборів.

36. Бюджетний федералізм: зміст та вплив на місцеві фінанси.
37. Зміст міжбюджетних відносин та особливості їх організації в Україні.
38. Бюджетне регулювання, його цілі і методи.
39. Реформування міжбюджетних відносин в Україні.
40. Порядок розмежування видатків між бюджетами.
41. Класифікація та порядок надання бюджетних трансфертів.
42. Склад видатків місцевих бюджетів та їх класифікація.
43. Тенденції формування видаткової частини місцевих бюджетів України.
44. Інвестиційна складова місцевих бюджетів.
45. Програмно-цільовий метод планування видатків місцевих бюджетів.
46. Зміст і нормативно-правове забезпечення бюджетного процесу на місцевому рівні.
47. Характеристика стадій бюджетного процесу на місцевому рівні.
48. Учасники бюджетного процесу на місцевому рівні та їх повноваження.
49. Розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів у банках.
50. Особливості бюджетного планування на рівні місцевих бюджетів.
51. Методи бюджетного планування і прогнозування.
52. Планування доходів місцевих бюджетів.
53. Планування видатків місцевих бюджетів.
54. Проблеми вдосконалення бюджетного планування на місцевому рівні.
55. Принцип транспарентності органів місцевого самоврядування та шляхи його забезпечення.
56. Бюджетні слухання як елемент бюджетного процесу на місцевому рівні.
57. Практика проведення звітувань розпорядників бюджетних коштів.
58. Інструменти комунікації органів місцевого самоврядування з населенням, громадськими організаціями, засобами масової інформації.
59. Використання Інтернету та соціальних мереж у комунікації місцевої влади з громадськістю.
60. Історія виникнення бюджету участі та вектори його впливу на соціально-економічне становище громад.
61. Тенденції практики складання бюджетів участі в Україні.
62. Характеристика етапів формування та реалізації бюджету участі.
63. Проблеми функціонування бюджетів участі в Україні та шляхи їх вирішення.
64. Бюджет для громадян як інструмент забезпечення прозорості бюджетного процесу.
65. Інформація, яка використовується для складання бюджету для громадян.
66. Практика складання бюджету для громадян в Україні на місцевому рівні.
67. Напрямки розвитку технологій складання бюджету для громадян.
68. Суть і значення принципу бюджетної прозорості.
69. Моніторинг бюджетної прозорості Міжнародним бюджетним партнерством.
70. Бюджетні документи і вимоги до інформації.
71. Стан бюджетної прозорості в Україні.
72. Моніторинг бюджетної прозорості громадськими організаціями України.
73. Економічний зміст та види місцевих запозичень.

74. Організаційні засади функціонування і нормативно-правове регулювання місцевих запозичень.
75. Боргова політика органів місцевого самоврядування та управління місцевим боргом.
76. Проблеми та перспективи розвитку місцевих запозичень в Україні.
77. Право комунальної власності та склад об'єктів права комунальної власності.
78. Державна політика у сфері житлово-комунальних послуг.
79. Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері житлово-комунальних послуг.
80. Особливості організації та управління фінансами підприємств комунальної власності.
81. Комунальні унітарні підприємства.
82. Тарифи на житлово-комунальні послуги.
83. Проблеми та перспективи розвитку житлового і комунального комплексу територіальних громад.
84. Зміст, принципи та завдання фінансового контролю на місцевому рівні.
85. Повноваження органів державного управління у сфері фінансового контролю на місцевому рівні.
86. Відомчий і внутрішній фінансовий контроль на місцевому рівні.
87. Громадський фінансовий контроль і його роль в управлінні місцевими фінансами.
88. Сутність явища корупції та її негативні наслідки у сфері місцевих фінансів.
89. Антикорупційне законодавство в Україні.
90. Корупційні ризики у різних сферах функціонування місцевих фінансів.
91. Напрями мінімізації корупційних ризиків та усунення їх негативних наслідків у сфері місцевих фінансів.
92. Основні типи систем місцевого самоврядування у світі.
93. Міжнародні та європейські стандарти щодо організації місцевих фінансів.
94. Міжнародні документи щодо ефективного функціонування державних та місцевих фінансів.
95. Міжнародні документи щодо покращення фінансового контролю.
96. Міжнародні документи щодо посилення прозорості державних та місцевих фінансів.
97. Міжнародні документи щодо активізації участі громадськості у бюджетному процесі.
98. Тенденції формування доходів і здійснення видатків з місцевих бюджетів зарубіжних країн.
99. Фінансове вирівнювання та його роль у розвитку зарубіжних країн.
100. Міське оподаткування за кордоном.
101. Світовий досвід здійснення місцевих запозичень.
102. Бюджетний федералізм та його вплив на місцеві фінанси зарубіжних країн.
103. Міжбюджетні трансферти за кордоном.

104. Особливості організації фінансів муніципальних підприємств за кордоном.
105. Форми залучення громадян до управління місцевими справами в зарубіжних країнах.

ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ ТА МЕТОДИ ДЕМОНСТРУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

У процесі вивчення дисципліни «Місцеві фінанси» використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- стандартизовані тести;
- поточне опитування;
- залікове модульне тестування та опитування;
- реферати, есе;
- оцінювання результатів КПЗ;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- ректорська контрольна робота;
- екзамен.

КРИТЕРІЇ, ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

У процесі вивчення дисципліни «Місцеві фінанси» використовуються наступні методи оцінювання роботи студента за 100-бальною шкалою:

- поточне опитування;
- ректорська контрольна робота;
- оцінювання виконання самостійної роботи студентів;
- підсумкова екзаменаційна робота.

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Місцеві фінанси» визначається як середньозважена величина, в залежності від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Заліковий модуль 1 (контрольна робота)	Заліковий модуль 2 (ректорська контрольна робота)	Заліковий модуль 3 (підсумкова оцінка за КПЗ, враховуючи поточне опитування)	Екзамен	Разом
20%	20%	20%	40%	100%
5 тиждень	8 тиждень	9 тиждень	10 тиждень	
Модульна контрольна робота з 1 по 10 теми: тестування – макс. 60 балів, ситуаційні завдання – макс. 40 балів	Контрольна робота: тестування з 1 по 20 теми – макс. 80 балів, задача – макс. 20 балів	Підготовка КПЗ – макс. 30 балів. Захист КПЗ – макс. 30 балів. Усне опитування під час занять – 2 бали за тему – макс. 40 балів	Пит. 1 – макс. 20 балів Пит. 2 – макс. 20 балів Пит. 3 – макс. 20 балів Задача – 40 балів	

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

За шкалою Університету	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90–100	“Відмінно”	A (відмінно)
85–89	“Добре”	B (дуже добре)
75–84		C (добре)
65–74	“Задовільно”	D (задовільно)
60–64		E (достатньо)
35–59	“Незадовільно”	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
01–34		F (незадовільно з обов’язковим повторним курсом)

Рекомендована література:

1. Бухтіарова А. Г., Дробязко Н. С. Напрями забезпечення прозорості системи публічних фінансів в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. №3. С. 461-464.
2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2456-17>.
3. Возняк Г. В. Бюджетна політика розвитку регіонів України: сучасна парадигма та орієнтири подальших реформ : [монографія] / НАН України. Львів : ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України», 2016. 520 с.
4. Возняк Г. Фінансова децентралізація та стале ендегенне зростання регіонів: формалізація напрямів впливу. *Світ фінансів*. 2019. № 2 (59). С. 51-61.
5. Гринчишин І. М. Добробут територіальної громади: фінансове забезпечення в умовах нової парадигми регіонального розвитку / за наук. ред. І. З. Сторонянської; ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України», 2020. 380 с.
6. Гринчишин І. М. Фінансова спроможність територіальних громад в контексті оцінювання результатів адміністративно-фінансової децентралізації. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2019. Вип. 5 (139). С.26-32.
7. Децентралізація: галузевий діалог / Асоціація міст України. URL: <https://www.auc.org.ua/>.
8. Дем'янюк О. І. Економічна оцінка фінансового потенціалу адміністративно-територіальних одиниць і його диспропорції. *Держава та регіони*. Серія: Економіка та підприємництво. 2019. № 4(109). С. 163-171.
9. Дем'янюк О. І. Формування та реалізація фінансового потенціалу збалансованого розвитку адміністративно-територіальних одиниць України: монографія. Острог, 2019. 408 с.
10. Долозіна І. Л. Теоретико-методологічні засади політики управління податково-бюджетними дисбалансами за умов фіскальної децентралізації: монографія. Краматорськ: ДДМА, 2018. 356 с.
11. Європейська хартія про місцеве самоврядування від 15.10.1985. URL: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=52493&cat_id=51705.
12. Зайчикова В. В. Місцеві фінанси України та європейських країн. К.: НДФІ, 2007. 299 с.
13. Закон України “Про асоціації органів місцевого самоврядування” від 16.04.2009 р. №1275-VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1275-17>.
14. Закон України “Про засади державної регіональної політики” від 05.02.2015 р. №156-VIII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/156-19>.
15. Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні” від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=280%2F97-%E2%F0>.
16. Закон України “Про добровільне об'єднання територіальних громад” від 05.02.2015 р. №157-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.
17. Закон України “Про співробітництво територіальних громад” від 17.06.2014 р. №1508-VII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>.

18. Закон України “Про відкритість використання публічних коштів” від 15.09.2015 р. №679-VIII URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/ru/183-19>.
19. Кириленко О. П. Формування інституційного забезпечення прозорості бюджетного процесу в Україні. *Фінанси України*. 2017. №8. С. 80-94.
20. Кириленко О. П., Вацлавський О. І. Бюджетний контроль при плануванні місцевих бюджетів. *Світ фінансів*. 2018. №4. С. 40-51.
21. Кириленко О. П., Кириленко О. В. Демократизація участі громадян у регіональному управлінні. *Журнал Європейської економіки*. Том 15(№1). Березень 2016. С. 121-138.
22. Кириленко О. П., Максимчук О. С. Капітальні інвестиції з місцевих бюджетів: сучасна практика та перспективи удосконалення. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. №2. С. 5–11.
23. Кириленко О. П., Максимчук О. С. Планування капітальних видатків місцевих бюджетів України: сучасний стан та перспективи удосконалення. *Інтернаука. Серія «Економічні науки»*. 2019. №7. С. 70-76.
24. Кириленко О. П., Малиняк Б. С. Унікальний досвід організації публічного звітування про результати використання коштів обласного бюджету: уроки для поширення. *Фінанси України*. 2017. №3. С. 36-50.
25. Кириленко О.П., Марчук А. П. Модернізація бюджетного забезпечення освіти у рамках секторальної децентралізації. *Фінанси України*. 2018. №6. С. 75-90.
26. Кнейслер О., Спасів Н., Кізима Т. Фінанси об'єднаних територіальних громад у фінансовій системі України. *Світ фінансів*. 2020. № 1 (62). С. 8-19.
27. Кузькін Є. Ю. Організаційно-економічне забезпечення формування фіскальних повноважень та відповідальності територіальних громад України. *Актуальні проблеми економіки*. 2019. №1 (211). С. 72-81.
28. Кузькін Є. Ю. Фінансове забезпечення фіскального простору місцевого самоврядування: монографія. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця; ПП «Технологічний Центр», 2019. 260 с.
29. Латковський П. Принцип транспарентності бюджету як важлива складова безпеки держави. *Юридичний вісник*. 2019. №3. С. 56-62.
30. Мартиненко В. В. Прогнозний підхід до формування податкових надходжень місцевих бюджетів України в умовах децентралізації. *Ефективна економіка*. 2019. № 9. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/9_2019/47.pdf
31. Мартиненко В. В. Фіскальна політика України в умовах фінансової децентралізації: теорія, методологія, практика: монографія. Ірпінь: Університет ДФС України, 2019. 390 с.
32. Місцеві фінанси: підруч. / за ред. д.е.н., проф. О. П. Кириленко. 2-ге вид., доп. і перероб. Тернопіль: Економічна думка ТНЕУ, 2015. 448 с.
33. Пальоха О. В. Науково-теоретичні засади побудови механізму комунального кредитування. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Економіка»: науковий журнал. Острог: Вид-во НаУОА, 2018. №9 (37). С. 147-151.
34. Планування та управління фінансовими ресурсами територіальної громади / О. Кириленко, Б. Малиняк, В. Письменний, В. Русін / Асоціація міст України. К.: ТОВ

- “ПІДПРИЄМСТВО “ВІ ЕН ЕЙ”, 2015. 396 с.
- 35.Пелехатий А. О. Бюджетна політика у забезпеченні розвитку територій: концептуальні домінанти та напрями модернізації: монографія. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2019. 386 с.
- 36.Пелехатий А. О. Інституційно-правове забезпечення формування та реалізації бюджетної політики розвитку територій України. *Світ фінансів*. 2020. №1(62). С. 140-151.
- 37.Першко Л. О. Теоретико-методологічні аспекти зміцнення та розвитку місцевих бюджетів в умовах фінансової децентралізації: монографія. Чернігів : НУЧП, 2020. 300 с.
- 38.Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
- 39.Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки: постанова Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>
- 40.Прогнозування розвитку територій. Бюджетне прогнозування : навч. посіб. з компакт-диском / В. В. Мамонова, С. Ю. Лукін, Ю. Б. Молодожен [та ін.] ; за заг. наук. ред. М. М. Білинської. К.: К.І.С., 2014. 200 с.
- 41.Рекова Н. Ю. Економічний аналіз та аудит результатів реалізації політики фіскальної децентралізації: методологія, методи та інструменти: монографія. Краматорськ : ДДМА, 2018. 559 с.
- 42.Савастєєва О. М. Організація бюджетного процесу на місцевому рівні в умовах фінансової децентралізації: теорія, методологія, практика : монографія. Чернігів : ЧНТУ, 2020. 322 с.
- 43.Савастєєва О. М. Шляхи узгодження інтересів суб'єктів бюджетного процесу на місцевому рівні в умовах трансформації міжбюджетних відносин. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2019. №6. С. 135-140.
- 44.Соломіна Г. В., Гавриш О. С., Махницький О.В. Забезпечення транспарентності бюджетного механізму в Україні. *Сталий розвиток економіки України*. 2018. №1(38). С. 24-29.
- 45.Циммеранн Х. Муниципальные финансы: Учебник / Пер. с нем. М.: Издательство «Дело и Сервис». 2003. 352 с.
- 46.Щур Р. І. Власні фінансові ресурси об'єднаних територіальних громад як основа їх фінансової спроможності. *Приазовський економічний вісник*. Запоріжжя, 2019. № 2(13). С. 315-319.
- 47.Щур Р. І. Організаційні засади здійснення фінансового контролю за діяльністю об'єднаних територіальних громад в Україні. *Збірник наукових праць Університету ДФС України*. 2019. №1. С. 295-307.
- 48.Щур Р. І. Фінанси об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації в Україні. Монографія. Тернопіль: Осадца Ю. В. 2019. 394 с.
- 49.Bahl R., Martinez-Vazquez J. Sequencing Fiscal Decentralization / World Bank Policy Research Working Paper 3914. 2006. 47 p.

50. Blochliker H., Rabesona J. The Fiscal autonomy of sub-central governments : an update. *OECD Network on Fiscal Relations Across Levels of Government*. OECD. Paris. 2009. №9. 20 p.
51. Boyne G. Local government Structure and Performance: Lessons from America. *Public Administration*. Autumn. 1992. P. 333–357.
52. Draman R. Overview of the Budget Process – Government / Legislative Relations and the Role of Information. URL : <http://siteresources.worldbank.org/PSGLP/Resources/RasheedDraman.pdf>.
53. Fiscal Federalism in Theory and Practice / ed. by T. Ter-Minassian. Washington : International Monetary Fund, 1997. 701 p.
54. Fiscal Rules – Anchoring Expectation for Sustainable Public Finance / Approved by C. Cotarelli. Washington, D.C. : International Monetary Fund, 2009. December 16. 72 p.
55. Hankla C. When is Fiscal Decentralization Good for Governance / Georgia State University Atlanta, 2007. 632 p.
56. Hart D. Theories of Government Related to Decentralization and Citizen Participation. *Public Administration Review*. XXXII (special issue, October, 1972). 622 p.
57. Intergovernmental Fiscal Transfers: Principles and Practices / ed. by R. W. Boadway, A. Shah. Washington : The World Bank, 2007. 622 p.
58. Lobodina Z. M., Lopushniak H. S., Kizyma T. O., Lyvdar M. V. Inclusive budgeting: theoretical aspects, prerequisites and necessity for its implementation in Ukraine. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. Збірник наукових праць. 2020. Вип. 2 (33). С. 463–472. URL: <http://fkd.org.ua/article/view/207201>
59. Malyniak B. S., Martyniuk O. M., Kyrylenko O. P. Corruption and efficiency of public spending in states with various public management types. *Economic Annals-XXI: Volume 178, Issue 7-8, Pages: 17-27, September 30, 2019*. URL: <http://soskin.info/en/ea/2019/178-7-8/Economic-Annals-V178-02>
60. Malyniak B. S., Martyniuk O. M., Kyrylenko O. P. The impact of corruption on the efficiency of public spending across countries with different levels of democracy. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. URL: <http://fkd.org.ua/article/view/163927>
61. Musgrave R. A., Musgrave P. B. *Public Finance in Theory and Practice*. N. Y. : McGraw Hill, 1989. 627 p.
62. Oates W. *Fiscal Federalism*. N. Y. : Harcourt, Brace, Jovanovich, 1972. 256 p.
63. Rose A. Results-Orientated Budget Practice. *OECD Working Paper*. 2003. № 209. 76 p.
64. Samuelson P. A. The Pure Theory of Public Expenditure. *Review of Economics and Statistics*. 1954. № 4. P. 387–399.
65. Wildavsky A., Caiden N. *The New Politics of the Budgetary Process*. 3rd ed. Washington, DC : Longman, 1997. 367 p.